

Prof. Heikki Kirkinen

Kiinnostus Tverin alueen historiaan on heräämässä

Tverin Karjala on heräämässä henkiin sosialistisen Neuvostoliiton ja Stalinin sortovaltan alta. Tverin alueella Keski-Venäjällä asui karjalaisia vuoden 1926 väestönlaskun mukaan yli 140 000 henkeä, mutta vuonna 1989 heitä oli jäljellä väestönlaskun mukaan enää vähän yli 23 000, joskin tämä luku on todellista määrää pienempi neuvostoliittolaisen laskutavan vuoksi. Neuvostoliiton hajoaminen toi vapautta tverinkarjalaisille, jotka ovat alkaneet elvyttää kielensä ja kulttuurinsa viljelyä. Elpyminen on herättänyt uudestaan mielenkiintoa myös Tverin karjalaisen historiaa kohtaan, mikä ennen oli erittäin vähäistä. Viime vuosina on Venäjällä ilmestynyt useita alan esityksiä.

□ □ □

Ensimmäinen yhtenäinen Tverin alueen ja sen karjalaisen historia oli V. S. Borzakovskin tekemä "Tverin ruhtinaskunnan historia" (Pietari 1878), joka on julkaistu uudestaan Tverissä 1994. Vuonna 1996 siellä ilmestyi A. V. Tšernysovin tekemä "Tutkimuksia Tverin ruhtinaskunnan historiasta XIII-XV vuosisadoilta" sekä oppikirjaksi tarkoitettu "Tverin piirin historia" (V. M. Vorobjova: Istorija Tverskogo kraja). Tänä vuonna ilmestyi uusi esitys: Anatoli N. Golovkin: **Halki vuosisatojen** (Prošedšije tšerez veka, 134 sivua). Se on tiivistetty, asiallinen historia, jonka liitteenä on Venäjän Federaation asetus Tverin alueen karjalaisen kansallisen kulttuurin autonomiasta.

□ □ □

Golovkin johtaa Tverin alueen karjalaisen juuret tietoihin vepsäläisten, merjalaisten ja tsuudien esiintymiseen alueella ja sen lähistöllä varhaiskeskiajalla ennen 1100-lukua. Tähän voisi lisätä vihjeitä varhaisista karjalaisistakin kuten Jääsken pogostan nimeä muistuttava Jezsk jo vuonna 1137 asiakirjassa ja vielä nykykartassakin sekä kirkollinen tieto "Bežetskin alueen karjalaisen" munkin ehdokkuudesta Moskovan ensimmäisen patriarkan vaalissa 1589, missä hän hävisi venäläiselle ehdokkaalle. Me

tiedämme, että suomensukuista asukkaita asetui varhain suurten jokireittien välimaastoon mm. Komissa, Karjalassa ja Bežetskin alueella, joten merjalais-vepsäläis-karjalainen juuri on todennäköinen Tverin alueella.

Golovkinin teos on vain pääkohtiin tiivistetty esitys, mutta meidän kannattaa muistaa, että alue tuli yleiseen tietoisuuteen vasta 1500-luvun loppupuolelta alkaen Venäjän ja Puolan välisten sotien autoittaessa sitä. Vuonna 1617 solmitun Stolbovan rauhnan jälkeen alkoi karjalaisen pako ortodoksiselle Venäjälle luterilaisen Ruotsin valloittamasta Laatokan Karjalasta, jonka takamaihina Pohjois-Karjalakin kuului. Karjalaisia alkoi kerääntyä etenkin Tverin alueelle, jonka ruhtinas tarvitsi - kuten muutkin Ruotsin ja Venäjän ylimykset - talonpoikia viljelemään maita ja maksamaan veroja herroilleen. Pakolaisten määrää ilmoitetaan tekijä viittaa myös Veijo Saloheimon tutkimuksiin, joiden tulokset näyttävät sopivan yhteen venäläisten tutkimusten kanssa.

□ □ □

Golovkin sijoittaa karjalaisen suurimman massamuuton aikaan 1625-1669 ja viimeisen muuttoaalton Suuren Pohjan sodan aikaan 1703-1721. Väli-aikana oli aloitettu karjalaisen kirjaaminen verolle, mutta 1740-luvulla suurin osa karjalaisen talonpoikien maista lahjoitettiin hallitsijain suosikeille ja suurin osa asukkaista joutui maaorjan asemaan.

Vasta maaorjuuden lakkauttaminen Venäjällä 1860-luvulla alkoi helpottaa heidän asemaansa. 1900-luvun alussa Tverin karjalaiset saivat luvan perustaa omia uudisasutuksia venäläiskylien ulkopuolelle, mikä tuki heidän kieltä ja kulttuurinsa säilymistä. Lokaan vallankumous lupasi Venäjän vähemmistökansoille oikeutta ja turvaa ja myös tverinkarjalaisille oikeutta omaan kieleen, kouluihin ja kulttuuriin. 1930-luvulla tehtiin monia päätöksiä Tverin karjalaisväestön aseman vahvistamiseksi: alkoi karjalankielisten opettajien koulutus, perustettiin neljä karjalasta piirikuntaa ja 45 karjalasta kyläyhteisöä, alettiin jul-

Heikki Kirkinen.

kaista karjalaisia lehtiä jne. Karjalankielinen opetus alkoi karjalaisylien kansakouluissa 1932. Lupaavan kehityksen kausi päättyi 1939 lyhyen aikaa toimineen kansallisen piirin lakkauttamiseen (tästä enemmän toisaalla tässä lehdessä) ja tverinkarjalaisilla oli edessään entistä vaikeammat ajat. Venäläistämispolitiikka jatkui sodan jälkeenkin.

□ □ □

Ensimmäinen neuvottelu Tverin karjalaisen kielen ja kulttuurin elvyttämisestä pidettiin 1989, ja seuraavana vuonna syntyi Tverinkarjalaisen Kulttuuriseura, jonka perustamistilaisuudessa oli mukana myös suomalaisia. Vuonna 1993 alkoi useissa kouluissa vapaaehtoinen karjalankielinen opetus ja 1994 ilmestyi karjalaisen kielen murteen sanakirja. Tverinkarjalaiset liittyivät mukaan suomalais-ugri-

Tverin yliopiston rehtori, prof. Aleksei Kudinov, vararehtori (kesk.) ja oikealla dosentti Vasil Vinogradov ja Mihail Orlov. (kuva: Pertti Virtaranta 1990).

laisten kansojen kielten ja kulttuurien yhteistyöhön. Loka-kuun 15. p:nä 1997 vahvistettiin asetus Tverin karjalaisten kulttuuriautonomiasta.

Kulttuuriautonomia takaa Tverin karjalaisille ”oman päätösvallan kysymyksissä, jotka koskevat oman erityisluonteen suojelemista sekä oman kielen, koulutuksen ja kansallisen kulttuurin kehittämistä” (s. 118). Vahvan karjalaisasutuksen alueilla karjalaiset voivat perustaa omia, demokraattisesti toimivia kulttuurihallinnon elimiä piirikuntiin, kaupunkeihin ja kyliin sekä valita niihin jäsenet. Venäjän Federaation budjettiin varataan rahaa kansallisen kulttuurin autonomiahallintoa varten, ja autonomian elimet voivat myös itse hankkia varoja yhteisöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä. Ne voivat myös perustaa rahastoja toimintansa tukemiseksi

Venäjän nykyinen lainsäädäntö turvaa siis Tverin alueen karjalaisten edellytykset oman kielensä ja kulttuurinsa kehittämiseen, vaikka tuo vähemmistö onkin hyvin pieni. Jos arvioidaan Tverin karjalaisten todennäköiseksi lukumääräksi esim. 50 000 henkeä, niin se on ainoastaan 3 prosenttia Tverin läänin 1,66 miljoonasta asukkaasta (v. 1989). Todettakoon, että Karjalan tasavallan 800 000 asukkaasta karjalaisia on noin 10 prosenttia. Nykyisellään Venäjän erittäin heikko taloudellinen tilanne lienee suurin este Venäjän kahden Karjalan henkisen ja aineellisen elpymisen tiellä.

